

352:7/8 (492.83)(062.97)(049.3)

94-222

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

P.R.O.F.I.E.L. VAN EEN UTRECHTS KUNSTBELEID

2

see: 126 13

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

P.R.O.F.I.E.L.

van een Utrechts kunstbeleid

Rapportage van de Adviescommissie Kunstnota
aan de gemeente Utrecht
Februari 1994

1. INLEIDING 7
2. VERKENNING 8
 - 2.1. Omgeving 8
 - 2.1.1. Economisch en maatschappelijk klimaat 8
 - 2.1.2. De stad als (f)actor 8
 - 2.1.3. Kansen in Utrecht 9
 - 2.2. De Utrechtse Kunsten 10
 - 2.2.1. Voorgeschiedenis 10
 - 2.2.2. Huidige situatie 10
 - 2.3. Conclusie 16
3. STRATEGISCHE AANDACHTSPUNTEN 17
 1. Productie stimuleren 17
 2. Relatie Regio, Randstad en Rijk versterken 18
 3. Organische ontwikkeling en organisatie-ontwikkeling inzetten 18
 4. Festivals als aanjagers gebruiken 19
 5. Impulsen geven voor investering en innovatie geven 20
 6. Engagement van stad en bedrijf bevorderen 21
 7. Leiding geven en geen lijdzaamheid tonen 21
 8. P.R.O.F.I.E.L. geven 22
4. ACTIEPROGRAMMA 23
 - 4.1. Budgetplan 23
 - 4.2. Productieplan 23
 - 4.3. Het vierjarenplan voor de podia 24
 - 4.4. Festival/ontwikkelingsplan 25
 - 4.5. Plan voor architectuur en vormgeving 26
 - 4.6. Organisatieplan 26
 - 4.7. Promotieplan 27
 - 4.8. De betrokkenheid vergroten 27
5. AFSLUITING 28
6. SAMENVATTING 29

In de adviescommissie Kunstnota namen op persoonlijke titel zitting:

dhr. drs. J. Laan (voorzitter)

mevr. prof. R. Braidotti

dhr. C. Cohlst

dhr. B. Keuning

dhr. dr. P. Noorman

dhr. F. de Rooter

Ondersteuning werd gegeven vanuit Culturele Zaken (mevr. mr. H.B.C. van Tilburg en mevr. drs. M. Terstegge) en Economische Zaken (dhr. drs. J. de Viet) van de gemeente Utrecht. Het secretariaat werd gevoerd door dhr. J. van Beek.

1. Inleiding

Op 13 oktober 1993 installeerde de Wethouder Culturele Zaken van de Gemeente Utrecht de Adviescommissie Kunstnota. De commissie kreeg als opdracht bouwstenen aan te dragen voor de samenstelling van de gemeentelijke Kunstnota. Het advies zal, samen met het eerder verschenen discussiestuk *Op weg naar een Utrechtse Kunstnota* (febr. 1993) en het zgn. Stogorapport *De Economische betekenis van de professionele kunst in Utrecht* (sept 1993), worden gebruikt om het Utrechtse kunstbeleid voor de komende jaren uit te zetten.

De commissie werd verzocht om binnen een kort tijdsbestek te rapporteren. Er was derhalve onvoldoende tijd beschikbaar voor een gedegen analyse en verkennende gesprekken met kunstenaars, kunstinstellingen en andere betrokkenen. Deze beperking maakte het overleggen van gedetailleerde aanbevelingen onmogelijk.

De commissie heeft daarom besloten zich te beperken tot een advies op hoofdlijnen, bestaande uit strategische aanbevelingen en een actieprogramma.

Tevens heeft de commissie zich afgevraagd of zij zich moest buigen over de legitimatie van het kunstbeleid of zich vooral diende bezig te houden met de inhoud van het kunstbeleid. Het expliciete verzoek van het Utrechtse stadsbestuur om bouwstenen voor een Kunstnota te leveren, heeft de commissie er van overtuigd dat er behoefte is aan concrete aanbevelingen, meer dan aan een beschouwing over de legitimatie van kunstbeleid.

De commissie is uitgegaan van het gegeven dat het hebben van een kunstbeleid uitgangspunt is; een kunstbeleid dat een volwaardige plaats inneemt in de maatschappelijke en economische ontwikkelingen van de stad en regio Utrecht.

Aldus heeft de commissie zich voornamelijk afgevraagd hoe en in welke samenhang een kunstbeleid gevoerd dient te worden.

Voorts heeft de commissie zich gebogen over de vraag welke stap zou moeten volgen op haar advies. Daarbij is overwogen dat het in de nabije toekomst eerder om daden dan om woorden gaat, waarbij de Gemeente Utrecht geen tijd te verliezen heeft. De commissie waarschuwt dan ook voor een langdurig proces waarin een uitputtende Kunstnota voor de lange termijn wordt geproduceerd, en pleit derhalve voor een concrete uitwerking van het in deze notitie geschetste actieprogramma in de vorm van een KunstACTIEplan 1994-1997. De methodiek van dit plan sluit aan bij de Kunstenplan-systematiek van het Ministerie van WVC, waardoor onderlinge samenhang en samenwerking wordt versterkt.

Ook heeft de commissie zich een beperking opgelegd. Dit advies gaat niet in op belangrijke, nauw aan de kunst verwante terreinen, zoals monumentenbeleid, kunstzinnige vorming, amateuristische kunstbeoefening etc. In het aanbevolen *KunstACTIEplan* mogen deze velden niet ontbreken.

Tenslotte. De commissie wil met haar advies een bijdrage leveren aan een inspirerende discussie tussen alle betrokkenen bij de kunst en de bestuurders, over het voeren van een actief kunstbeleid in de stad.

2. Verkenning

2.1. OMGEVING

Alvorens in te gaan op de specifieke situatie binnen de (Utrechtse) kunstsector, heeft de commissie zich rekenschap gegeven van enkele factoren die naar haar oordeel mede bepalend zijn voor de te maken keuzes m.b.t. het Utrechtse kunstbeleid.

Hoewel de ratio van kunstbeleid nog steeds primair in de kunst en kunstontwikkeling zelf is te vinden, kan modern kunstbeleid mede op actuele economische en maatschappelijke ontwikkelingen worden geïnspireerd. Een kunstbeleid dat niet in zichzelf is gekeerd, maar zich afspeelt op het snijvlak van economisch en sociaal beleid, kan tot meervoudig profijt leiden. Hierin kan mede aanleiding worden gevonden om juist in deze tijd een actief kunstbeleid te voeren met een daarbij behorend toereikend budget.

2.1.1. Economisch en maatschappelijk klimaat

a. Economische ontwikkeling

In een moderne economie is de concurrentiekracht van steden niet alleen afhankelijk van de kwaliteiten van de stad als economische vestigingsplaats, maar ook van het imago en de uitstraling van die stad. Hierbij kan kunstbeleid, mits actief gevoerd en intelligent benut, een -zij het indirecte- economische factor zijn. Daarnaast heeft het Stogo-rapport aangetoond dat er ook een direct economisch effect (bestedingsimpuls) van de kunsten uitgaat. Een begrip als "cultuurtoerisme" geeft al aan dat cultuur- en toeristisch stimuleringsbeleid gezamenlijk kunnen optrekken.

Overigens merkt de commissie op dat in tijden van stagnerende economie gemakkelijk de verleiding bestaat om juist op de kunsten te bezuinigen. Hoewel deze bezuinigingen op het geheel van de overheidsbegroting een klein effect hebben, komen ze in de kunsten gevoelig aan. Zorgvuldig opgebouwde kwaliteit en overeenkomend imago kunnen daarmee in één klap verdwijnen. Wie eenmaal zijn positie heeft verloren, krijgt hem niet gemakkelijk terug.

b. Maatschappelijke ontwikkeling

Economische veranderingen hebben belangrijke maatschappelijke gevolgen met zich meegebracht. Deelname aan het economisch proces legt een minder groot tijdsbeslag op de samenleving. Meer vrije tijd als gevolg van vervroegde uittreding en deeltijdarbeid, gecombineerd met andere verschijnselen als secularisering en individualisering, leveren een nieuwe vraag naar zingeving en tijdsbesteding op. De kunsten kunnen bij het voldoen aan deze vraag een betekenisvolle rol spelen.

Van oorsprong niet-westerse culturen zullen in de moderne samenleving invloed gaan uitoefenen op de kunsten die aldus een bindend element kunnen zijn tussen de verschillende bevolkingsgroepen.

2.1.2. De stad als (f)actor

Nationale en internationale ontwikkelingen wijzen er op dat de rol van de stad en van het stedelijke bestuur in de komende decennia sterk aan belang zullen toenemen. Ter illustratie worden de decentralisatiepolitiek en het stedelijk knooppuntenbeleid van de Rijksoverheid in herinnering gebracht, zoals beschreven in het essay *De stad is sterker dan de staat* van Paul Kuypers (1992).

De gebeurtenissen rond de vaststelling van het WVC-Kunstenplan 1993-1996 hebben geleerd dat de rol van de lagere overheden bij het kunstbeleid niet onaanzienlijk is en in de toekomst eerder zal groeien dan zal afnemen. Niet alleen de kunstwereld zelf, maar gemeente- en provinciebesturen in zijn algemeenheid, tonen zich inventieve en vasthoudende onderhande-

lingspartners naar de Minister van WVC. Deze signalen wijzen er op dat steden die verwachtingen en ambities met betrekking tot de kunsten koesteren, actief en initiërend dienen te opereren.

Anderzijds geldt dat, binnen het huidige Nederlandse kunstbestel, de Rijksoverheid zich slechts partner toont wanneer de kwaliteit van het kunstleven hiertoe voldoende aanleiding geeft. Het niveau van de kunst(organisaties) en de houding van het stadsbestuur in Utrecht zouden dan ook samen de tandem moeten vormen die co-financiering met het Rijk tot stand brengt.

2.1.3. Kansen in Utrecht

a. Ontwikkeling van stad en regio

De hierboven geschetste economische en maatschappelijke ontwikkelingen doen zich in Utrecht en omgeving in verhevigde mate voor. De economische ontwikkeling van stad en regio Utrecht van het afgelopen decennium staat landelijk nummer één. In een straal van 25 km. wonen 1.000.000 mensen. Economische en demografische gegevens (o.a. een enorme studentenbevolking dankzij aanwezigheid van UU en HBO) van de regio Utrecht wijzen op een aanzienlijk publiekspotentieel. De stad Utrecht heeft zich in de afgelopen jaren onder andere ontwikkeld tot een belangrijk werk-, winkel- en uitgaanscentrum. Deze thuismarkt kan in de toekomst eveneens de basis voor een sterkere positie van Utrecht als kunstencentrum vormen.

b. Aanknopingspunten in de kunstsector

Ook in de kunstsector zijn de ontwikkelingen in het afgelopen decennium hard gegaan. Zo heeft in de loop van de jaren tachtig het Muziekcentrum Vredenburg zich tot één van 's lands belangrijkste concertpodia ontwikkeld, zijn in hun eigen sector spraakmakende festivals van de grond gekomen en heeft de omvang en diversiteit van het kunstleven zich verveelvoudigd (*zie verder paragraaf 2.2.*).

c. Belangstelling in de stad

De bemoedigende ontwikkelingen in de Utrechtse kunstsector lijken gepaard te gaan met een toenemende belangstelling van het Utrechtse bestuur voor de kunsten, getuige onder andere de plannen rond het Museumkwartier, het nieuwe SJU-huis, de verbouwing van de Utrechtse School. De financiële situatie van de Gemeente lijkt weer enige ruimte voor nieuw beleid te bieden, terwijl het zelfbewustzijn met betrekking tot de culturele uitstraling van de stad groeit. Zonder dat hiervoor een bestuurlijke regie is gevoerd zijn meerdere gemeentelijke diensten zich gaan interesseren voor de kunsten (EZ, Grondbedrijf). De zich ontwikkelende bestuurlijke samenwerking in de regio is hoopgevend voor een breder draagvlak in de omgeving.

De positieve ontwikkelingen stemmen hoopvol, maar er moet nog meer gebeuren en er is nog een lange weg te gaan.

De stand van zaken in het Utrechtse wijst op voldoende bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak voor versterking van het Utrechtse kunstbeleid, waarbij kan worden voortgebouwd op de reeds ingezette ontwikkelingen binnen het kunstenveld.

Deze globale verkenning van omgevingsfactoren, brengt de commissie tot de vaststelling dat Utrecht zich op een interessant en uitdagend scharnierpunt bevindt. Als de stad de toegeworpen handschoen oppakt kan zij uitgroeien tot één van de herkenbare stedelijke centra van ons land, waarin economische kracht en een hoogwaardig leefklimaat hand in hand gaan.

Juist in een tijd waarin de potentie van Utrecht zichtbaar wordt, heeft Utrecht de kans eco-

nomische ontplooiing te verbinden met versterking van de stad als leefgemeenschap en cultureel centrum. Zo kan worden bereikt dat het *gebouw Utrecht* -dat door z'n centrale ligging en prettige indeling al behoorlijke aantrekkingskracht heeft- door z'n vormgeving, uitstraling en karakter de extra dimensie krijgt die men ervan mag verwachten. *De stad zelf als één groot podium voor de "levende" kunsten.*

2.2. DE UTRECHTSE KUNSTEN

2.2.1. Voorgeschiedenis

In de vorige paragraaf is reeds gewag gemaakt van de interessante aanzetten tot een hoogwaardig en onderscheidend kunstleven in Utrecht. Deze aanzetten werden de stad in het verdere verleden gedeeltelijk in de schoot geworpen, zoals ook in andere steden het geval was. De aanwezigheid van onder andere Universiteit en goeude burgerij bracht als vanzelf bijvoorbeeld een Utrechtse Orkestvereniging, componisten, schrijvers, dichters en architecten in de stad.

Het vertrek van de officiële muziekcultuur uit Tivoli naar het Muziekcentrum Vredenburg leverde in meerdere opzichten een breuk met het verleden op. Niet alleen ontwikkelde het Muziekcentrum zich stormachtig, maar tegelijkertijd vormde de kraakactie van het oude Tivoli-gebouw de inleiding tot de ontwikkeling van het huidige Tivoli tot eigen poppodium. Op verschillende plaatsen in de Utrechtse gemeenschap ontstonden van onderaf, mede uit onvrede met het officiële kunstbeleid, nieuwe projecten en podia waarmee Utrechters ruimte trachtten te creëren voor de kunst die hen bezighield. Ze leidden uiteindelijk tot een divers palet van kunst- en kunstenaarsinitiatieven.

Verzette de stad zich aanvankelijk nog tegen de Tivoli-kraak, in het afgelopen decennium deed zich een omslag voor. Met vaak geringe middelen ondersteunde en stimuleerde de Gemeente vele initiatieven die zich grotendeels op eigen kracht in hun eigen werkgebied ontwikkelden, de één met meer succes dan de andere. Het Utrechtse klimaat (waarin heel veel kon, want er was nog weinig) dat zich kenmerkte door een zekere ingetogenheid en geborgenheid bood de bescherming die nodig was in deze fase van opbouw en experiment. Zo vormde deze periode de inleiding voor de huidige situatie in het Utrechtse kunstleven.

2.2.2. Huidige situatie

Anno 1994 wordt het Utrechtse kunstleven bepaald door drie gemeentelijke diensten (Muziekcentrum Vredenburg, Stadsschouwburg en Centraal Museum), een groot aantal gesubsidieerde instellingen en initiatieven en een niet onaanzienlijk aantal kunstenaars (al dan niet in opleiding). Met daarnaast spraakmakende musea als het Spoorwegmuseum, het Museum van Speelklok tot Pierement en het Catharijneconvent heeft Utrecht op museaal gebied een grote naam opgebouwd.

Zonder een uitputtend overzicht te willen maken (hetgeen op inzichtelijke wijze is gebeurd in de gemeentelijke nota van februari 1993), heeft de commissie enkele opvallende aspecten van het lokale kunstleven gesignaleerd:

1. Gemeentelijke diensten

De vooraanstaande positie van het Muziekcentrum Vredenburg in het nationale kunstleven is reeds gememoreerd. Het Centraal Museum heeft in de afgelopen jaren meer en meer van zich doen spreken. Daarnaast verkeren de bouwplannen van de

Stadsschouwburg, onder andere bedoeld om een meer vooraanstaande positie in het theaterleven te kunnen spelen, in een vergevorderd stadium. Van de drie gemeentelijke kunstpodia is de stimulerende en ondersteunende rol van het Muziekcentrum Vredenburg voor plaatselijke organisatoren het meest herkenbaar.

Genoemde centra evenwel opereren met te kleine programmeringsbudgetten en kampen met een gebrek aan effectief te gebruiken ruimte. Het Muziekcentrum Vredenburg ontbeert een zaal voor 600 man publiek, de Stadsschouwburg wordt door zijn kleine programmeringsbudget gedwongen een veilig 'elk-wat-wils' programma te presenteren. Een programma dat een gevarieerder aanbod in de weg staat; veel van het interessante landelijke podiumaanbod gaat zodoende aan Utrecht voorbij.

Belangrijke handicap voor het Centraal Museum is het gebrek aan programmeringsgeld. De collectie leent zich ervoor om nationaal en internationaal aansprekende exposities te maken. Deze exposities vergroten de aantrekkingskracht van de stad in binnen- en buitenland.

2. Utrecht als standplaats en productiecentrum

Sinds de opheffing van het Utrechts Symfonie Orkest is de stad Utrecht geen standplaats van een Rijksgesubsidieerd podiumkunst-ensemble. Dit gegeven is haast exemplarisch te noemen voor de bescheidenheid waarmee Utrecht zich heeft opgeworpen als productiecentrum. En daarmee werd het haast onmogelijk voor het Utrechtse publiek om een speciale band met juist een "eigen gezelschap/orkest" te ontwikkelen.

In deze situatie lijkt verandering te zijn gekomen door de activiteiten van onder andere de Utrechtse Theater Initiatieven (min of meer voortgezet bij de Paardenkathedraal) en Festival a/d Werf (recentelijk uitgebreid met de theaterwerkplaats in de Utrechtse School). De landelijke waardering voor deze activiteiten drukt zich onder andere uit in het feit dat beide organisaties als theaterwerkplaats worden gehonoreerd door het Fonds voor de Podiumkunsten. Beide productiecentra lijken, elk op een eigen wijze, een zekere gezelschaps- c.q. eigen stalvorming mogelijk te maken. In combinatie met de productie-activiteiten van Springdance en Holland Festival Oude Muziek, leidt dit ertoe dat de stad zich meer en meer op de première-agenda's plaatst.

In de beeldende kunst ontwikkelen niet alleen het Centraal Museum (met o.a. Nightlines) maar ook kleinschalige initiatieven (o.a. Casco) zich tot opdrachtgevers voor nieuw werk. Samen met het Fonds Stadsverfraaiing (dat zich met succes richt op kunst in de openbare ruimte) dragen de activiteiten bij tot de groei van het aantal mogelijkheden voor jonge kunstenaars om in Utrecht te werken.

3. Prominente plaats van de festivals

In het gemeentelijke kunstbeleid van de laatste jaren hebben de grote festivals (Holland Festival Oude Muziek, Springdance, Festival a/d Werf en de Nederlandse Filmdagen) aanzienlijke aandacht gekregen. De festivals nemen dan ook een prominente plaats in binnen het Utrechtse kunstleven en dragen, als presentator en als producent, bij aan de vitaliteit van het podiumkunstklimaat. In een tijd waarin haast iedere stad een eigen festival leek te willen hebben, in de hoop ooit nog eens in één adem genoemd te worden met Avignon, koos Utrecht voor de festivals als broedplaats voor nieuwe artistieke ontwikkelingen. Een prettige, maar niet onbelangrijke, bijkomstigheid is uiteraard dat de festivals Utrecht mede kleur hebben gegeven en een eigen economische levendigheid in de stad hebben gecreëerd.

Een aantal van deze festivals trekt ook veel publiek uit het buitenland aan.

Tegenover een zeker optimisme over de ontwikkelingsmogelijkheden van het merendeel van de festivals, stelt de commissie een zorg voor de wankelende financiële positie van de

festivals, met name met betrekking tot de programmering en produktie. Waar het Holland Festival Oude Muziek middels het eigen Netwerk zijn activiteiten heeft verbreed en Festival a/d Werf inbedding in de activiteiten van de eigen theaterwerkplaats en Utrechtse School vond, zijn Springdance en de Nederlandse Filmdagen geheel op het eigen, kortstondige, evenement gericht. De windstille die ieder jaar optreedt na de festivalperiode kan de organisaties voor problemen, onder andere met betrekking tot organisatorische continuïteit stellen.

4. Podiumruimte

Er zijn in het recente verleden periodes aan te geven waarin de beschikbare podiumruimte voor theater, muziek en beeldende kunst tot felle debatten in de kunst en stads-politiek leidden. Hoewel dit onderwerp enigszins naar de achtergrond is geraakt, meent de commissie dat het toch de aandacht verdient:

a. Ruimte voor theater

De grote noch de Blauwe Zaal van de Stadsschouwburg komen toe aan de presentatie van het theateraanbod in de volle breedte. Belangrijke onderdelen van het middelgrote repertoire kunnen niet in Utrecht worden gespeeld, omdat de ruimte in de agenda en de fysieke ruimte lijken te ontbreken.

b. Ruimte voor muziek

In het Muziekcentrum Vredenburg wordt eveneens een zaal voor het middelgrote repertoire (met een publiekscapaciteit van plm. 600 personen) gemist.

c. Ruimte voor beeldende kunst

Het Centraal Museum heeft vergevorderde plannen voor het vergroten van de beschikbare ruimte voor expositie en depot. Daarnaast is een plan voor de voormalige muziekschool aan de Lange Nieuwstraat in ontwikkeling. De commissie stelt vast dat deze plannen voortkomen uit een behoefte aan extra ruimte voor ontwikkeling en expositie van beeldende kunst.

In de afgelopen jaren hebben diverse kunstinstellingen zich ingezet om passende accommodatie te creëren (SJU Huis, Utrechtse School, PaardenKathedraal). In diezelfde periode heeft de Hogeschool voor de Kunsten, met het Academietheater en de Conservatoriumzaal, nieuwe, dan wel verbeterde zalen in gebruik genomen. Hoewel het Academietheater en de Conservatoriumzaal ook incidenteel ruimte aan professionele voorstellingen biedt, moet worden vastgesteld dat deze accommodaties toch primair onderwijsruimten zijn en daarmee geen pijlers voor een gemeentelijk podiumbeleid kunnen vormen.

5. Literatuur

De commissie heeft moeten constateren dat het literaire leven in Utrecht weinig bloeit. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de periode tussen de beide wereldoorlogen toen veel schrijvers en dichters in de stad woonden. Toch is er op dit gebied weer perspectief. De Nacht van de Poëzie in het Muziekcentrum Vredenburg geniet een grote belangstelling, en ook de activiteiten van de Stichting Literaire Activiteiten Utrecht (SLAU) ontwikkelen zich positief.

Het idee van de wethouder Culturele Zaken om in de stad dichtregels aan te brengen op panden waar Utrechtse schrijvers en dichters gewoond of gewerkt hebben, kan in dit kader ook als een goed initiatief worden gezien.

6. Nieuwe media en film

Mediatechnologie heeft de toekomst. De rol van televisie als informatiedrager en als kunstmedium zal toenemen. De rol die de Utrechtse lokale televisie speelt is evenwel klein en doet afbreuk aan de grote mogelijkheden van het medium. Terwijl de, door de

gemeente gesubsidieerde Stichting Stadsomroep de machtiging tot uitzenden heeft, vinden nu op zeer bescheiden schaal uitzendingen plaats. De rol van de kunst binnen deze uitzendingen is ook uiterst bescheiden.

Film in zijn diverse verschijningsvormen, kan zich in Utrecht goed presenteren. Het commerciële aanbod vindt duidelijk zijn weg, het meer artistieke aanbod krijgt ruimte in City, Springhaver en filmtheater 't Hoogt.

De laatste geldt als een vooraanstaand filmtheater in Nederland. Met een gewild en vaak thematisch ingericht filmprogramma en met een uitgebreid pakket ontmoetingen en lezingen, draagt 't Hoogt bij aan de beeldvorming van 'de betere kunstzinnige film.' Echter de baanbrekende rol die het filmtheater in vroeger jaren speelde is minder geworden. Het zal voor de actuele beeldvorming van 't Hoogt zinvol zijn als zij wat minder presenterend en meer initiërend in de Utrechtse kunstwereld treedt.

7. Publieke belangstelling

De omvang en samenstelling van het publiek bij festivals, voorstellingen en tentoonstellingen wijst op een opvallend grote publieke belangstelling voor allerlei mogelijke vormen van (podium)kunst. De groei van publiekscijfers van Muziekcentrum Vredenburg, Stadsschouwburg, maar ook bijvoorbeeld Rasa en Tivoli duiden op een behoorlijke honger van het (veelal) jonge publiek naar prikkelend aanbod. Met haar 45.000 universitaire en HBO studenten heeft Utrecht een enorm (publieks)potentieel voor vernieuwend denken en vernieuwde kunstactiviteit.

8. Perspectief en kwaliteit

Veel toekomstige kunstenaars en organisatoren zetten tijdens of direct na hun studietijd hun eerste stappen binnen de kunst in het Utrechtse. In het verleden was het moeilijk om deze mensen in de stad een perspectief voor verdere ontwikkeling te bieden. Velen hebben daarom de stad verlaten om elders hun ervaringen te benutten. In deze situatie lijkt zich enige verandering voor te doen. Jaren geleden genomen kleinschalige initiatieven hebben hun medewerkers weten vast te houden doordat groei en ontwikkeling mogelijk bleken. Een voorbeeld hiervan is de PaardenKathedraal. Onder andere hierdoor is de (organisatorische) kwaliteit van vooral de kleinere Utrechtse kunstinstellingen aanmerkelijk verbeterd. De commissie signaleert overigens dat de Gemeente op dit gebied geen evaluatiebeleid heeft gevoerd en geen formele methodes heeft ontwikkeld om toetsend en/of corrigerend op te treden.

9. Landelijke kunstinstellingen

Het is de commissie opgevallen dat Utrecht zich niet of nauwelijks inspant om landelijke kunstinstellingen (vaak volledig gesubsidieerd door de Rijksoverheid) binnen haar muren te halen. Waar de stad, gezien de centrale ligging, wel vestigingsplaats van bijvoorbeeld vakbonden en koepelinstellingen is, kent Utrecht nauwelijks de vestiging van dergelijke instellingen op het gebied van professionele kunstbeoefening. Daar staat tegenover dat bijvoorbeeld wel het LOKV, Landelijk Instituut voor Kunstzinnige Vorming, in Utrecht gevestigd is. Daarnaast hebben Rasa (Netwerk Niet-westerse muziek) en Organsiatie Oude Muziek (Netwerk) landelijke taken toebedeeld gekregen. De aanwezigheid van Rijksgesubsidieerde kunstinstellingen biedt niet alleen kwalitatieve werkgelegenheid, maar leidt eveneens tot de aanwezigheid van specifieke kennis op het gebied van de kunsten in de stad, vrijwel buiten bezwaar van de gemeentebegroting.

10. Bedrijfsleven

De commissie signaleert dat specifieke kunstinstellingen (gemeentelijke diensten, festivals) er op eigen kracht redelijk in zijn geslaagd om sponsorinkomsten te vergaren. Verschillende signalen wijzen er op dat geen overspannen verwachting van de groeipo-

tentie van de sponsormarkt mag worden gekoesterd. Het valt de commissie op dat eerder sprake is van intensieve relaties tussen individuele bedrijven en organisaties (zoals Rabobank/Liszt Concours en Holland Festival Oude Muziek, Amev/VSB/Festival a/d Werf etc.) dan dat het Utrechtse bedrijfsleven als geheel zich inspant voor de kunsten. Ook signaleert de commissie dat het Utrechtse bedrijfsleven veel sponsort in Amsterdam. Daarnaast signaleert de commissie dat het gemakkelijker lijkt om Utrechtse bedrijven te interesseren voor evenementen dan voor bijvoorbeeld investeringsprojecten. Tot slot constateert de commissie dat het gemeentebestuur niet actief deelneemt aan het werven van sponsors voor haar Utrechtse kunstinstellingen en evenementen.

11. Opmerkelijke instellingen

De bijzondere positie van enkele Utrechtse organisaties in het plaatselijke en landelijke kunstleven is reeds ter sprake geweest. Twee Utrechtse organisaties zijn in dit bestek nog buiten beschouwing gebleven:

a. Rasa

Landelijk behoort Rasa tot één van de meest spraakmakende centra voor de presentatie van niet-westerse cultuuruitingen. Daarbij heeft het centrum ook een service-taak (Netwerk Niet-westerse muziek) voor andere instellingen, apart gesubsidieerd door het Ministerie van WVC.

b. Stut

De artistieke en organisatorische opzet van Stut kent nauwelijks een equivalent elders in het land. Stut produceert theater op het grensvlak van amateuristische kunstbeoefening en professioneel theater, voornamelijk in club- en buurthuizen in verschillende Utrechtse wijken. Daarmee bereikt men vaak een ander publiek dan reguliere podia en producenten kunnen.

12. Bestaande initiatieven versus nieuwe initiatieven

Bij de voorgaande punten heeft de commissie reeds gesignaleerd dat er grote behoefte bestaat aan uitbouw van produktiemogelijkheden binnen festivals en podia. Gezien de bestaande kwaliteit en potentie aldaar, lijkt het er sterk op dat er meer behoefte bestaat aan uitbouw/verbetering van bestaande instellingen/initiatieven dan aan een overhaaste aanmaak van nieuwe initiatieven.

Specifieke lacunes waarvoor wel nieuw beleid dient te worden ontwikkeld, signaleert de commissie op de volgende punten:

a. Ontmoetingsplek

Tot de dag van vandaag zijn ontmoetingen tussen kunst, politiek, stadsbestuur en zakenleven vooral gebaseerd op toevallige samenkomsten (openingen etc.). In het verleden is enkele malen geprobeerd om ontmoetingsmomenten te starten, maar de lange adem voor dergelijke initiatieven ontbrak blijkbaar. Eén (actief geprogrammeerde) ontmoetingsplek waar het artistieke en maatschappelijke elkaar kunnen ontmoeten, zal het debat over kunst en kunst in het maatschappelijk kader inspireren. De commissie wijst in dit verband op de maandelijkse Salon in het Polman's Huis (een initiatief van medewerkers van de Universiteit Utrecht) en op de plannen in de koepel van de Utrechtse School.

b. Architectuurbeleid

In een stad zijn architectuur, ruimtelijke ordening en kunst in de openbare ruimte de meest beeldbepalende cultuuruitingen. De commissie signaleert dat er in Utrecht (nog) geen sprake is van een actief en geïntegreerd architectuurbeleid, maar heeft verheugd kennis genomen van een coördinerend overleg tussen de

Diensten Ruimtelijke Ordening, Volkshuisvesting en Culturele Zaken waardoor ook de kunst in de openbare ruimte in relatie tot de architectuur meer aandacht kan krijgen.

c. Podium voor hedendaagse muziek

De commissie hebben verschillende signalen bereikt over het ontbreken van een herkenbaar podium voor de hedendaagse muziek. Weliswaar worden buiten het Muziekcentrum Vredenburg (onder andere in Theater Kikker) verschillende concerten georganiseerd, maar een "brandhaard" op het niveau van bijvoorbeeld de Amsterdamse Ijsbreker of Rotterdamse Unie ontbreekt.

d. Informatie en dienstverlening aan het publiek

Hoewel verschillende kunstinstellingen een eigen maandagenda en publieksservice hebben, is niet of nauwelijks sprake van een geïntegreerd systeem van informatieverstrekking en dienstverlening aan het publiek. Met name in de regio (waar de distributie van de individuele publicaties van instellingen minder fijnmazig is) wordt bijvoorbeeld een Utrechtse Uitkrant node gemist. Tevens ontbreekt elke geïntegreerde aanpak op het gebied van reserveringen en telefonische informatieverstrekking. De commissie meent overigens niet dat dergelijke geïntegreerde activiteiten in plaats van maar juist naast de eigen publiciteits- en informatiekkanalen van de instellingen zouden moeten plaatsvinden.

13. Financiële positie

Binnen de financiële situatie van het Utrechtse kunstleven doen zich op verschillende fronten knelpunten voor:

a. Bezuinigingen

Bezuinigingen hebben onder andere een aanslag gepleegd op de programma-middelen van de grote gemeentelijke kunstinstellingen waardoor de artistieke kwaliteit van de programmering onder druk staat,

b. Druk van Gemeentelijke diensten

De gemeentelijke diensten drukken relatief zwaar op de kunstbegroting waardoor er te weinig activiteiten- en produktiemiddelen voor het Utrechtse kunstleven overblijven;

c. Geringe budgetten

Als gevolg hiervan moeten de gesubsidieerde instellingen met vaak zeer geringe budgetten rondkomen hetgeen een aanzienlijk deel van hun inspanningen gericht houdt op overleving in plaats van kwaliteitsverbetering

d. Weinig Rijkssubsidie

Daar komt nog bij dat er relatief zeer weinig Rijkssubsidie wordt toegekend aan Utrechtse instellingen, mede vanwege de geringe co-financiering die de Gemeente hiertegenover kan stellen. Door aanzienlijke Rijksbijdragen aan gezelschappen en instellingen in de drie andere grote steden, is het beschikbare kunstbudget per hoofd van de bevolking in deze steden aanzienlijk groter dan in Utrecht.

Het grote beslag dat de drie gemeentelijke diensten op de kunstbegroting leggen, heeft niet zozeer van doen met te hoge exploitatielasten van deze diensten alswel met de te kleine omvang van het gemeentelijke kunstbudget. Weliswaar komt Utrecht, met een gemiddelde besteding in de kunsten van f 138,- per inwoner, redelijk mee ten opzichte

van Rotterdam (f 165,-) en Den Haag (f 138,-), maar het te geringe aantal inwoners in de stad levert een te laag budget op voor de instandhouding van de grote gemeentelijke voorzieningen en voldoende subsidiëring van het particuliere initiatief. Dit probleem lijkt onoplosbaar wanneer men zich realiseert dat het onmogelijk is om een "half" Muziekcentrum, Schouwburg of Museum open te houden. Vooralsnog is dit probleem voornamelijk "opgelost" door slechts minimale subsidiëring van o.a. de kleinere instellingen.

Ter aanvulling: Inclusief andere overheidssubsidies wordt in Amsterdam f 398,- per inwoner aan kunst besteed (totaal 275 miljoen gulden), in Rotterdam f 217,- (totaal 125 miljoen gulden), De Haag f 204,- (totaal 90 miljoen gulden) en Utrecht f 165,- (totaal 40 miljoen gulden).

2.3. CONCLUSIE

De commissie signaleert dat ontwikkelingen in het Utrechtse kunstleven en de (directe en verdere) omgeving voldoende aanleiding bieden voor een actief kunstbeleid van de Gemeente Utrecht. De commissie stelt vast dat Utrecht aan de vooravond van een interessante kunstontwikkeling in de stad staat, mits de gemeente de aanzetten binnen de verschillende sectoren een extra impuls geeft, de onderlinge samenhang verstevigt en verbindingen met andere sectoren en ontwikkelingen in de stad legt. De commissie is op grond van het voorgaande van mening dat er binnen de Utrechtse kunsten voldoende aanzetten zijn om tot de kwalitatieve en kwantitatieve uitbouw te komen die de stad past. Dit brengt aanzienlijke financiële consequenties met zich mee. Daarbij zal het er op aankomen dat gemeentebestuur en kunstwereld elkaar blijven stimuleren en als partners tegemoet treden.

3. Strategische aandachtspunten

Alvorens nader in te gaan op de specifiek te ondernemen actie ter versterking van het Utrechtse kunstklimaat, formuleert de commissie enkele algemeen-strategische aandachtspunten betreffende het te voeren kunstbeleid. Gezamenlijk omschrijven deze punten de manier van werken en denken die de commissie voorstaat. Het gaat hierbij om een zevental aandachtspunten van waaruit zich als het ware een achtste zich vanzelf ontwikkelt:

Produktie stimuleren
+
Relaties regio, Randstad en Rijk versterken
+
Organische ontwikkeling en organisatie-ontwikkeling inzetten
+
Festivals als aanjagers gebruiken
+
Impulsen geven voor investering en innovatie
+
Engagement van stad en bedrijf bevorderen
+
Leidning geven en geen lijdzaamheid tonen
=
PROFIEL geven

1. Productie stimuleren

De commissie hecht grote waarde aan een levendig en vitaal kunstklimaat. Daarin staan ontwikkelings- en produktiemogelijkheden voor kunstenaars centraal. De commissie pleit er derhalve voor dat de stad zich actief inzet om niet alleen kunst te consumeren, maar ook de schepping en ontwikkeling van actuele kunst in de eigen gemeenschap te bevorderen. Dit impliceert aandacht voor de juiste randvoorwaarden (ateliers, repetitieruimten etc.) en voldoende produktiebudgetten voor kunstenaars en de organisaties die specifiek zijn ingericht op productie-activiteiten (bijvoorbeeld theaterwerkplaatsen en festivals).

a. Productie en kunstklimaat

Eigenheid, herkenbaarheid en het simpele feit dat het om je heen ontstaat en gebeurt, bepalen de aantrekkingskracht van een stedelijk kunstleven. Productie is niet alleen de humuslaag van waaruit nieuwe ontwikkelingen voortkomen, maar kan ook een prikkel voor publieke belangstelling vormen (denk aan de trouwe aanhang voor "eigen" gezelschappen). Productie haalt de nationale en internationale pers naar Utrecht en vestigt de aandacht van culturele radio- en televisieprogramma's op de stad. En zo zal het voor kunstenaars ook interessant worden om in de stad te (blijven) werken en wonen.

b. Productie en partners

Productie kost geld. Gelukkig hoeft de stad dat niet alleen op te brengen. De Rijksoverheid en de door haar in het leven geroepen fondsen dragen o.a. bij aan kunstproductie. Ook particuliere fondsen en bedrijven kunnen in produktiebudgetten bijdragen, hoewel het verstandig is dergelijke bijdragen als extra en niet als basisfinanciering te beschouwen. Co-financiers vinden gaat niet vanzelf. Er is een grotere vraag naar ondersteuning dan er middelen zijn, waardoor een stevige concurrentieslag moet worden geleverd. Alleen het hand in hand optrekken van inhoudelijke kwaliteit en bestuurlijk vernuft maakt partners bereid tot nieuwe injecties.

2. Relaties regio, Randstad en Rijk versterken

De in het vorige hoofdstuk aangehaalde bestuurlijke ontwikkelingen leiden als vanzelf tot een tweede aandachtspunt: de stad zal zijn relatie met regio, Randstad en Rijksoverheid dienen te versterken en verduidelijken.

a. Stad en regio

Het grote publiekspotentieel dat zich vanzelf al oriënteert op Utrecht biedt een belangrijk aanknopingspunt voor uitbouw van het Utrechtse kunstleven. Een beter contact tussen de stad en de regio op het gebied van het kunstaanbod, kan de herkenbaarheid en aantrekkingskracht van dat aanbod in zijn totaliteit bevorderen. Overleg op het niveau van de instellingen, maar ook tussen bestuurders, kan goede afstemming en samenwerking bevorderen. De commissie wijst op de initiatieven die de Provincie Utrecht (o.a. met Theater Netwerk Nederland) heeft genomen om een betere relatie tussen Utrechtse kunstinstellingen en de omliggende regio tot stand te brengen. De goede samenwerking tussen stads- en provinciebestuur op het gebied van de kunsten vervult bijna een voorbeeldfunctie in het Utrechtse en verdient waardering. De commissie wijst tevens op de eendrachtige samenwerking tussen stad en regio in het kader van de Werkgelegenheidsimpuls, waarbij een drietal culturele projecten in de stad Utrecht met de hoogste prioriteit werd aangemeld. Deze groeiende samenwerking vormt een goede basis voor nieuwe initiatieven die mogelijk op termijn kunnen leiden tot een gezamenlijk kunst en cultuurbeleid.

b. Randstad

's Lands vier grootste steden zoeken voortdurend een eigen plaats binnen de Randstad. Utrecht, poort van de Randstad naar het achterland en vice versa, kan daarbij een sterke rol claimen als het zoekt naar een eigen positie. Daarbij gaat het er veeleer om een eigen sfeer te creëren en bijzondere accenten aan te brengen dan om coute que coute het Amsterdamse of Rotterdamse te evenaren. De commissie wijst er overigens op dat Utrecht in vele (podium) kunststatistieken niet tot de Randstad maar tot de regio wordt gerekend. Utrecht zal zijn bijzondere positie tussen Randstad en regio op een bestuurlijk-strategisch niveau kunnen uitbaten.

c. Rijk

De terugtrekkende en decentraliserende Rijksoverheid daagt de stad op vele vlakken uit initiatief (over) te nemen. Dit betekent echter (nog lang) niet dat het kunstbudget ongemarkeerd zal worden gedecentraliseerd. Wel zal de situatie waarbij het Rijk het "aanbod" en de gemeenten "de afname" financieren diffuser worden, waardoor co-financiering van productie en presentatie steeds belangrijker worden. Utrechtse kunstinstellingen hebben vaak op eigen kracht de weg naar financiering door de Rijksoverheid gevonden. De situatie kan echter verder worden verbeterd door in de komende jaren ook op bestuurlijk niveau de contacten tussen Rijk en (regio) Utrecht te intensiveren. Daarbij hoeft het gemeentebestuur niet te schromen om Utrechtse Kamerleden en leden van adviesorganen (Raad voor de Kunst, fondsen etc.) tot culturele ambassadeur van de stad te maken.

3. Organische ontwikkeling en organisatie-ontwikkeling inzetten

a. Organische ontwikkeling

Utrecht heeft er voor gekozen het kunstleven van binnenuit te ontwikkelen en versterken. Het merendeel van de Utrechtse kunstinstellingen is in eigen stad ontstaan en opgebouwd. Het gaf en geeft deze initiatieven de lokale bedding die nodig is voor een sterke band met het plaatselijke publiek. De commissie is een groot voorstander van handhaving van dit beleid waarbij eigen kweek en organische ontwikkeling de sleutel-

woorden zijn. Deze werkwijze past bij een stad die binnen kunstwereld en publiek voldoende potentieel heeft. De commissie plaatst hierbij een tweetal kanttekeningen:

- De mogelijkheid om vanuit eigen stad nieuwe artistieke ondernemingen te starten wordt in belangrijke mate bepaald door de aanwezigheid van (kunst-) opleidingen. In dit licht bezien hecht de commissie dan ook grote waarde aan een kwalitatief hoogstaand kunstonderwijs in Utrecht. Een belangrijk aandachtspunt voor het gemeentebestuur is de toewijzing van het zogenaamde *Tweede Fase Kunstonderwijs* aan de verschillende Hogescholen.
- De keuze voor een organische ontwikkeling van de Utrechtse kunsten behoeft de stad er niet van te weerhouden om, indien nodig, impulsen van buitenaf aan te trekken. Daarbij pleit de commissie eerder voor het aantrekken van getalenteerde (artistiek) ondernemers die wellicht Utrechtse initiatieven verder kunnen uitbouwen of nieuwe initiatieven nemen, dan voor het “inkopen” van kant en klare ensembles of organisaties.

b. Organisatie

Tot nu toe heeft de Gemeente Utrecht geen sturende rol gespeeld met betrekking tot de organisatie van het kunstenveld als geheel. Het voordeel hiervan is dat geen zware overhead en centrale regulering/advisering (bijv. in de vorm van een Utrechtse kunstraad of Dienst Gemeentelijke Kunstbedrijven) boven het stedelijke kunstklimaat hangt. De commissie ziet geen aanleiding om fundamentele wijzigingen in deze situatie aan te brengen, maar:

- Het gemeentebestuur zal zich moeten beperken tot het sturen op hoofdlijnen en een stimulerend beleid, waarbij de kunstsector zelf maximale beleidsvrijheid en ontwikkelingsmogelijkheden krijgt.
- Bij gebrek aan sterke hiërarchische lijnen, zal het gemeentebestuur langs andere wegen (regelmatig gezamenlijk overleg, initiëren gemeenschappelijke projecten etc.) de samenhang en samenwerking tussen de verschillende kunstinstellingen moeten bevorderen. Op dit gebied wordt een initiërend beleid van de gemeente verwacht.
- Het kunstenveld is voor zeer praktische ondersteuning vaak aangewezen op hulp van de drie grote gemeentelijke kunstinstellingen. Het gemeentebestuur zal er op moeten toezien dat de bereidheid tot dergelijke service-verlening bij deze diensten blijft bestaan c.q. wordt vergroot.

4. Festivals als aanjagers gebruiken

De positie van de festivals in het Utrechtse kunstbestel is in het vorige hoofdstuk aan de orde geweest. De festivals combineren in hun conceptuele vorm vele kwaliteiten: ze genereren aandacht, hebben een ontmoetingsfunctie, zijn flexibel en kunnen snel inspelen op nieuwe ontwikkelingen. De commissie pleit er voor om de festivals niet alleen te beschouwen als interessante promotiedragers, maar vooral als aanjagers van artistieke ontwikkelingen binnen hun eigen werkgebied. Een festival heeft slechts dan zin wanneer het binnen de eigen discipline(s) wordt beschouwd als een belangwekkend brandpunt van kunstontwikkeling. De commissie stelt t.a.v. de festivals dan ook een tweesporenbeleid voor:

a. Bewaken/versterken inhoudelijke kwaliteit

De gemeente Utrecht is het aan zijn stand verplicht om vooral die festivals te ondersteunen die zowel binnen de eigen discipline (op landelijk niveau) als in stad en regio voldoende

belangrijk worden bevonden. De inhoudelijke kwaliteit en positie van elk festival zal dan ook moeten worden bewaakt. De eventuele plannen van een festival om de aanjaag- en innovatie-functie te versterken, vooral ten aanzien van een interessante, op de internationale markt afgestemde programmering, verdienen aandacht.

b. Zorg voor organisatorische versterking

Specifiek organisatorische problemen van de festivals kunnen niet langs standaard-scenario's worden opgelost. De commissie vraagt dan ook aandacht van het gemeentebestuur voor de individuele problemen van de festivalorganisaties. Waar een oplossing in onderlinge samenhang (bijvoorbeeld door het delen van faciliteiten en verdere samenwerking) kan worden gevonden, verdient deze uiteraard ondersteuning. Vanzelfsprekend is dat de gemeente haar subsidie aan de festivals niet mag gebruiken om daarmee diensten van gemeentelijke diensten terug te betalen. De gemeente kan daarmee de overhead-begrotingen van de festivals drukken, ten gunste van de middelen voor activiteiten en programmering.

5. Impulsen geven voor investering en innovatie

Versterking van bestaande instellingen/initiatieven en waardevolle aanvullingen kosten geld. Zonder een serieus uitzicht op financiële impulsen voor investering en innovatie zal verdergaande ontwikkeling van het Utrechtse kunstklimaat moeilijk worden. De commissie pleit er voor om deze problematiek gezamenlijk met collega-besturen (regio, Provincie en Rijk) onder ogen te zien en een concrete doelstelling voor de volgende college-periode te formuleren.

a. Budgettaire doelstelling

Deze doelstelling zou er uit kunnen bestaan dat Utrecht er naar streeft:

- om per 1 januari 1998 per inwoner van Utrecht tenminste eenzelfde kunstbudget ter beschikking te hebben als het gemiddelde van de kunstbudgetten (gemeente- plus provinciale plus Rijksbijdrage) van Rotterdam en Den Haag, zijnde f. 204,- per inwoner. Amsterdam neemt in de kunstensector een uitzonderlijke positie in en is derhalve buiten beschouwing gelaten. In totaal betekent dit een toevoeging van 9 miljoen gulden extra, via de diverse overheden.
- en in de periode 1995-1999 jaarlijks een substantieel bedrag vrij te maken voor investeringen in de (podium)infrastructuur.

Consequentie van deze doelstelling is dat Utrecht in de jaren voorafgaand aan de besluitvorming rond het Derde Kunstenplan (v.a. 1997) vooral zal moeten investeren in artistieke kwaliteit en innovatie om daarmee de belangstelling van de Rijksoverheid te wekken voor het Utrechtse kunstaanbod. Tegelijkertijd zal de gemeente wellicht nieuwe financieringsstructuren (bijv. matching funds met regio-gemeenten, provincie, particuliere fondsen, landelijk gesubsidieerde distributeurs als Gaudeamus) moeten ontwikkelen om nieuw geld aan te trekken.

De investeringsruimte die de commissie aanbeveelt komt voort uit een reële inschatting van de mogelijkheden op korte termijn. Haast vanzelfsprekend leidt dit tot de conclusie dat hiermee geen nieuwe grote investeringsprojecten kunnen worden ingezet, maar eerder aan verbetering van bestaande accommodaties en organisaties moet worden gedacht. Eventuele grote problemen met betrekking tot de beschikbare podiumruimte in de stad zullen derhalve niet ten laste van de gemeentebegroting maar door middel van particuliere (en derhalve renderende) investeringen moeten worden opgelost.

b. Innovatie

Impulsen voor innovatie zijn niet alleen op financieel vlak te geven, maar ook door het aanbrengen van samenhang met andere sectoren van vernieuwing. De Universiteit (UU) en de Hogescholen moeten nauw met de kunsten gaan samenwerken in lezingen, discussies, projecten en activiteiten. De UU trekt bovendien veel buitenlandse studenten en zou in die lijn ook buitenlandse, jonge kunstenaars kunnen inviteren om een periode in de stad te werken. Dichterbij de professionele kunstbeoefening staan bijvoorbeeld het amateurleven en de kunstzinnige vorming, sectoren die eveneens een bijdrage kunnen leveren aan een versterking van het plaatselijke kunstklimaat.

6. Engagement van stad en bedrijf bevorderen

De waarneming dat het Utrechtse gemeentebestuur voor de versterking van het Utrechtse kunstleven, zal moeten samenwerken met vele partners (kunstinstellingen, eigen gemeentelijke diensten, bedrijfsleven, regio, Rijk) betekent dat het vergroten van het engagement van potentiële partners en publiek bij de Utrechtse kunst van het grootste belang is. Dagelijks spannen kunstinstellingen zich in om dit engagement te vergroten. Morele en praktische ondersteuning vanuit het stadsbestuur bij deze inspanningen zullen het effect ervan vergroten.

Partners zullen zich slechts aan Utrecht verbinden wanneer de gemeentelijke organisatie in haar volle breedte het Utrechtse kunstleven ondersteunt. Naast bestuurlijke aandacht vraagt dit een open en positieve benadering van alle gemeentelijke afdelingen en diensten. De actieve en service-gerichte opstelling van onder andere het gemeentelijke Grondbedrijf, het bureau Dienstverlening DOW, de Dienst Wijkbeheer, politie, brandweer etc. is moeilijk op financiële waarde te schatten, maar vormt één van de sleutels voor verdere ontwikkeling.

a. Engagement van de stadsbevolking

De verantwoordelijkheid voor een zo groot en breed mogelijk publieksbereik ligt natuurlijk primair bij de kunstinstellingen zelf. Het stadsbestuur kan echter, als onderdeel van haar doelstelling om de bevolking in de volle breedte te betrekken bij ontwikkelingen in de stad, stimulerende maatregelen nemen op dit gebied. De commissie heeft (zie 2.2.2./12a.) reeds gewezen op het creëren van een of meer ontmoetingsplekken.

7. Leiding geven en geen lijdzaamheid tonen

De Utrechtse houding t.a.v. nieuwe ontwikkelingen in de kunst heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld van een afhoudende, haast vijandige, naar een sympathiek tolerante. Te lang volgehouden lankmoedigheid in de kunst kan echter op termijn laksheid met zich meebrengen. Het wordt daarom tijd dat in de Utrechtse houding t.a.v. het eigen kunstleven en de plannen voor ontwikkeling meer ruimte voor leiding geven komt.

Bestuurlijke leiding ten aanzien van de kunsten kan zich uiten door:

- bewuste (inhoudelijke) keuzes te maken waarbij, gebaseerd op vermoede of getoonde kwaliteit, op de juiste paarden wordt gewed
- eerlijke competitie tussen kunstenaars en instellingen om de hoogste kwaliteit te bereiken niet te schuwen
- nieuw talent ruimte voor ontwikkeling te geven
- een trotse en zelfbewuste houding tonen ten aanzien van de kwaliteit van de stad en haar kunstleven

- een systematische evaluatie van de kunstinstellingen en kunstactiviteiten. Instellingen, organisaties geven hun ambities aan, van bestuurlijke kant wordt in geformuleerd tijdsbestek beoordeeld of die ambities zijn bereikt en of ze wel of niet waard zijn om langer te ondersteunen.

8. Profiel geven

Aandacht voor productie, relaties, ontwikkeling, festivals, investeringen, engagement en het geven van leiding leidt als vanzelf tot een scherper profiel voor Utrecht en haar kunstleven. Een dergelijk profiel ontstaat primair door een bewuste keuze voor de kunsten.

Andere belangrijke aspecten van een geprofileerd Utrechts kunstbeleid zijn:

a. Onderscheidend management

De Utrechtse kunstsector heeft blijvend behoefte aan eigenzinnige, krachtige en gezichtbepalende kunstenaars en managers.

b. Promotie

De promotie van de Utrechtse kunsten kan een flinke impuls gebruiken. De energie en de kennis die daartoe moet worden aangewend kan grotendeels uit het kunstenveld zelf komen, maar de uitdaging om dit te doen zal vanuit het stadsbestuur moeten worden geformuleerd. Denkbaar zijn de instelling van een platform voor idee-ontwikkeling en campagne-uitvoering. Een dergelijk platform kan ook een bijdrage leveren aan een nauwere betrokkenheid van het Utrechtse bedrijfsleven bij de kunsten. De Utrechtse kunsten kunnen tevens een belangrijke factor zijn bij de algemene promotie van de stad (zoals campagnes m.b.t. woon/werkklimaat). Waar de stad goede promotie voor de kunst maakt, kan de kunst hetzelfde voor de stad doen.

c. Projectontwikkeling

De gemeente Utrecht waagt een sprong vooruit met het project Museumkwartier, waarbij gebiedsontwikkeling en versterking van de culturele infrastructuur in onderlinge samenhang worden aangepakt. Cultuurbeleid en stadsmarketing lopen hierbij vloeiend in elkaar over.

Er zal uiteraard voor moeten worden gewaakt dat Utrecht zich niet mee begeeft op pad van "veel geschreeuw en weinig wol". Intelligente promotie en projectontwikkeling, waarbij Utrecht werkelijk biedt wat ze belooft en zich blijft afficheren als de stad van de menselijke maat, zal op lange termijn meer goed doen.

4. Actieprogramma

De hiervoor omschreven strategische noties zijn in dit hoofdstuk vertaald in een globaal actieprogramma. De commissie pleit er voor dat dit actieprogramma nog in 1994 verder wordt uitgewerkt tot een 4-jarig KunstACTIEplan en daarmee de basis kan vormen voor het kunstbeleid van het nieuwe College van Burgemeester en Wethouders.

4.1. Budgetplan

De hiervoor omschreven doelstelling t.a.v. financiële impulsen voor de komende 4 jaar moet worden uitgewerkt in een budgetplan met de volgende onderdelen:

- a. Vaststelling van de jaarlijkse extra financiële injectie vanuit de gemeentebegroting op het gebied van exploitatie-bijdragen en eenmalige investeringssubsidies, gerelateerd aan de financiële doelstelling om in 1998 gemiddeld f 204,- per inwoner aan kunst te besteden. Dit is een totaal bedrag van 9 miljoen gulden extra, via de diverse overheden.
- b. Inventarisatie:
 - van behoefte aan verbetering van bestaande accommodaties, versterking van organisatie en verhoging van activiteitenmiddelen, waarbij dit laatste binnen redelijke grenzen de voorkeur verdient;
 - van beschikbare ruimte bij bestaande instellingen. De commissie verwacht overigens niet dat hierdoor substantiële bedragen kunnen worden vrijgemaakt.
- c. Een concreet actieprogramma ter verkrijging van cofinanciering met andere overheden, particuliere investeerders etc., waarbij wordt gepleit voor ambtelijke en bestuurlijke coördinatie vanuit de diensten CZ en EZ. De commissie adviseert tevens de instelling van een begeleidingscommissie samengesteld uit vertegenwoordigers van kunstwereld, regio-gemeenten en bedrijfsleven met als opdracht ideeën aan te dragen voor een versterking van de Utrechtse kunstbudgetten uit externe middelen. Deze commissie kan wellicht worden gecombineerd met het bij 4.7 genoemde promotieplatform. Een onderdeel van dit actieprogramma kan worden gevormd door:
- d. Instelling van programmafondsen en samenwerking met landelijke kunstfondsen.

4.2. Productieplan

De hiervoor bepleite aandacht voor het bevorderen van kunstproductie in de stad zal volgens de commissie zijn vertaling kunnen vinden in een "Productieplan". De commissie adviseert om in ieder geval in een dergelijk plan op te nemen:

- a. Een ontwikkelingsvisie op de beide theaterwerkplaatsen Theater a/d Werf (Utrechtse School) en Paardenkathedraal. Waar laatstgenoemde reeds meerjarige financiering van het Rijk voor jeugdtheaterproductie heeft, is de werkplaats van Theater a/d Werf nog volledig afhankelijk van incidentele subsidiëring. De gemeente zal beide instellingen naar een visie op beider ontwikkeling en onderlinge relatie moeten vragen om op basis daarvan het producerend vermogen van beide instellingen te vergroten.
- b. Binnen de plaatselijke dansontwikkeling is de rol van Springdance als producent nog betrekkelijk gering. Onderzocht moet worden of er inhoudelijke aanleiding en behoefte bestaat om, al dan niet in samenwerking met Springdance, tot een danswerkplaats te komen.
- c. Een gedegen onderzoek moet plaatsvinden naar de wenselijkheden en mogelijkheden voor een eigen (muziek)theatergezelschap of dansgroep. Daarbij moet worden bezien of de PaardenKathedraal kan uitgroeien tot een stadstheatergezelschap (zie 4.3.a.).

- d. Versterking van de produktiefaciliteiten/middelen voor muziek, al dan niet in combinatie met het ontwikkelen van een nieuw podium voor de nieuwe muziek. Onderzocht dient te worden of versterking van bestaande muziekensembles (Basho Ensemble, Camerata Trajectina, Musica ad Rhenum en het Utrechts Strijkkwartet) gewenst is.
- e. Zowel in de beeldende kunst als in bijvoorbeeld de popmuziek bestaat nog steeds behoefte aan werk- en atelierruimte. Onderzocht kan worden of het meldingssysteem voor beschikbare gemeentelijke gebouwen nog voldoende werkt en of ingrijpendere maatregelen moeten worden genomen.
- f. De commissie adviseert snel en adequaat onderzoek te verrichten naar de mogelijkheden voor financiële- en inhoudelijke uitbouw van lokale televisie, ook en vooral op cultureel en educatief niveau. Het is noodzakelijk op korte termijn partners te vinden binnen de commerciële wereld, de culturele wereld en de educatieve wereld: universiteit en hogescholen. Het Media-instituut van de UU is een vanzelfsprekende eerste partner, daar is fonds aanwezig voor experimentele televisie. De universiteit, als kweekvijver voor nieuwe, technologisch geschoolde generaties, dient hierbij betrokken te worden.

4.3. Het vierjarenplan voor de podia

De in hoofdstuk 2. aangehaalde behoefte aan meer podiumruimte vraagt per specifieke discipline een nadere analyse en bijbehorend plan van aanpak. Daarbij neemt de commissie in aanmerking dat het, gezien de veronderstelde investeringsruimte, onwenselijk is om aanzienlijke nieuwe investeringen ten laste van de kunstbegroting te brengen:

a. Theater

De problemen in het theater blijken bij nadere analyse niet slechts voort te komen uit de overvolle programmering van de Stadsschouwburg, maar eveneens uit de nog geenszins gedoofde roep om een zogenaamde Middenzaal voor theater in Utrecht. Onder een Middenzaal wordt verstaan een middelgrote, goed geoutilleerde zaal met 400 a 600 plaatsen, zonder podium maar met een toneeltoren, een ruime speelvloer en een flexibel stoelenplan, waar zowel geproduceerd als geprogrammeerd wordt in verschillende kunstdisciplines.

■ Ruimte voor bestaande initiatieven

De commissie wijst er in dit verband op dat in Utrecht twee initiatieven (de PaardenKathedraal en Festival a/d Werf, in combinatie met de Utrechtse School) belangrijke elementen van de Middentheater-gedachte reeds uitvoeren: productie en presentatie in flexibel geoutilleerde, nieuwe zalen. De commissie wil deze, uit Utrechtse grond voortkomende ontwikkelingen niet frustreren door nu aan te sturen op grote investeringen in een nieuw middentheater-complex. De PaardenKathedraal en Festival a/d Werf moeten gelegenheid krijgen hun ambities uit te werken. Wel dienen eisen te worden gesteld aan beider ambitieniveau.

In dit licht bezien verwacht de commissie dat de PaardenKathedraal zich beijverd om uit te groeien tot een middelgroot stadsgezelschap en dat Festival a/d Werf uitgroeit tot een erkend landelijke festival met internationale accenten.

Gezien de opmerkingen gemaakt over perspectief en kwaliteit (zie 2.2.2./8.), hecht de commissie er zeer aan dat Utrecht de uitgesproken verwachtingen ook toetst. Beide instellingen moeten expliciet om hun visie worden gevraagd, waarna binnen – de commissie stelt voor – een periode van vier jaar evaluatie en toetsing volgt. Ten tijde van evaluatie wordt bezien hoe verder te gaan en tevens bezien hoe plannen ten aanzien van een Middentheater zich tegen die tijd hebben ontwikkeld.

Dan zal ook duidelijker zijn welke rol de Stadsschouwburg speelt of kan spelen. De com-

missie gaat er van uit dat de geplande verbouwing van de Stadsschouwburg, die zij van harte ondersteunt, volledig doorgaat, waardoor de Stadsschouwburg het grootschalige theater, muziektheater en dansaanbod in een flexibele zaalopstelling optimaal kan tonen. Daardoor kan de programmering in deze genres aanzienlijk worden uitgebreid. Het nu kwantitatief fors aanwezige amusementsaanbod zal met voornoemde verrijking van de programmering een wellicht minder groot beslag op de grote zaal van de schouwburg leggen. Dat zal de diversiteit van de schouwburgprogrammering ten goede komen.

■ Amusementstheater

De commissie geeft de Gemeente in overweging om, als alternatief voor een eventueel in het gedrang komende amusementsprogrammering, de mogelijkheid van een particulier "amusementstheater" te onderzoeken, ook binnen de context van het Utrecht City Plan. Financiering van een dergelijk theater behoeft niet op de gemeentebegroting te drukken. Overigens zal het in dit geval nodig zijn om de programmeringsmiddelen van de Stadsschouwburg te vergroten, o.a. in verband met het wegvallen van het "winstgevende deel" van de programmering.

b. Muziek

In de muziek ligt de situatie iets eenvoudiger dan in het theater. Het Muziekcentrum Vredenburg heeft plannen ontwikkeld op basis waarvan binnen het UCP een middelgrote muziekzaal kan worden gebouwd zonder dat het exploitatietekort van het Muziekcentrum hiervoor aanzienlijk wordt vergroot. De commissie zal een dergelijke ontwikkeling toejuichen.

Zoals hiervoor in hoofdstuk 2, *onder* 2.2.2/12c is aangegeven, ontbreekt in de stad een herkenbaar podium voor hedendaagse muziek. De commissie is van mening dat het Muziekcentrum Vredenburg op dit gebied de meeste know how heeft in de stad. Als de middelgrote muziekzaal in Vredenburg gerealiseerd zal zijn, zal de vrijkomende kleine zaal het eerste denkbare podium voor hedendaagse muziek zijn. Tot die tijd zal moeten worden gezocht naar een tijdelijke oplossing. Het experiment dat nu gaat plaatsvinden in de Utrechtse School biedt wellicht deze oplossing, en zou na positieve evaluatie een meer permanent karakter kunnen krijgen. Dit zal uiteindelijk kunnen leiden tot het maken van keuzes waar het podium voor hedendaagse muziek zal zijn gevestigd.

c. Beeldende kunst

De commissie verwacht dat na het gereedkomen van de uitbreidingsplannen van het Centraal Museum en de herinrichting van de voormalige muziekschool als Atelier/Expositieruimte, enkele belangrijke accommodatieproblemen in de beeldende kunst zijn verholpen.

4.4. Festival/ontwikkelingsplan

Om de positie van de Utrechtse festivals te versterken zal een ontwikkelingsplan moeten worden gemaakt op basis van het eerder genoemde "tweesporenbeleid". Onderdelen van een dergelijk plan, dat in nauwe samenwerking met de festivals kan worden ontwikkeld, kunnen zijn:

- Een inventarisatie van de financiële en organisatorische behoeften van de verschillende festivals als basis voor een plan voor:
- vergroting van de produktiemiddelen van de festivals om de voorhoede positie in het eigen werkgebied waar te kunnen maken
- vergroting van de immateriële steun van gemeentelijke diensten
- het aanbrengen van versterking op organisatorisch niveau

- een onderzoek naar samenwerkingsmogelijkheden op het gebied van bijv. technische faciliteiten, repetitieruimtes etc.
- een plan voor het opzetten van een gezamenlijk informatie- en reserveringsbureau voor het publiek, eventueel uit te bouwen tot een stedelijk "uitbureau"
- een plan voor versterking van de algemene promotiefunctie van de festivals in relatie tot een bredere marketing en promotie van de stad.

4.5. Plan voor architectuur en vormgeving

De commissie adviseert om een specifiek plan te maken voor het versterken van de rol van architectuur in de stad. De commissie onderstreept dat in het denken over stadsontwikkelingsprojecten de beeldvorming van te bouwen panden een centrale plaats dient in te nemen. Juist de op stapel staande plannen m.b.t. het Utrecht City Project bieden een uitgelezen kans voor een kwalitatief architectuurbeleid. De commissie stelt tevens dat specifieke, beeldbepalende panden die vrijkomen, een publieksfunctie dienen te krijgen. Daarnaast stelt de commissie voor om, evt. in samenwerking met het Fonds Stadsverfraaiing, bij grote stadsvernieuwingsprojecten zoals het UCP, prijsvragen onder architecten uit te schrijven om tot nieuwe plan- en ideevorming te komen. Toepassing van dergelijke prijsvragen heeft in andere steden tot opmerkelijke resultaten geleid.

a. Vormgeving

In het verlengde van een actief architectuurbeleid kan de Gemeente Utrecht een plan voor een vormgevingsbeleid ontwikkelen. Het initiatief van het Centraal Museum, waarbij een jonge generatie vormgevers werd betrokken bij alle uitingen van het museum verdient navolging bij de hele Gemeente Utrecht. De gemeente kan immers niet alleen als subsidie- maar ook als opdrachtgever op dit gebied een belangrijke rol spelen. Het instellen van een architectuur en vormgevingscoördinator verdient aanbeveling.

Dergelijke plannen kunnen worden uitgewerkt in een "Plan voor de architectuur", waarvoor een afzonderlijke werkgroep in het leven kan worden geroepen.

4.6. Organisatieplan

De commissie benadrukt dat de komende vier jaren niet alleen moeten worden gebruikt voor inhoudelijke planvorming maar eveneens voor versterking van de organisatie van de Utrechtse kunsten. In een plan voor organisatie-ontwikkeling verdienen de volgende onderwerpen een plaats:

a. Samenwerkingsprojecten

Ontwikkeling van meerjarige samenwerkingsprojecten tussen de verschillende kunstinstellingen. Daarbij kan worden gedacht aan het bestaande project Museumkwartier, maar ook aan de reeds eerder genoemde gezamenlijke informatievoorziening aan het publiek (Uitkrant etc.)

b. Overleg

Initiatieven voor gezamenlijk overleg tussen kunstinstellingen per sector (theater, beeldende kunst en muziek)

c. Culturele Zaken als spil

Ten aanzien van de uitvoering en voortgang van de hiervoor beschreven planvorming, ziet de commissie de dienst Culturele Zaken als eerste verantwoordelijke. De commissie ziet ook dat deze taak groot en zwaar is. Ter ondersteuning opteert zij voor de mogelijkheid om bij noodzaak externe deskundigen in te huren. Hiervoor is extra geld nodig.

d. Kunstcode

Een kunstcode voor alle gemeentelijke diensten waarin het gemeentebestuur het belang van materiële en immateriële ondersteuning aan het kunstleven vastlegt en gemeentelijke diensten verzoekt hieraan mee te werken, middels:

- Invoering van een vast periodiek evaluatiegesprek tussen kunstinstellingen en gemeente.
- Onderzoek naar de mogelijkheden voor het aantrekken van Rijksgesubsidieerde landelijke (service-) instituten voor de professionele kunsten ter versterking van de lokale infrastructuur.

4.7. Promotieplan

De commissie heeft aangegeven een versterking van de promotie van het Utrechtse kunstleven uitermate belangrijk te vinden. Hiervoor zal een concreet plan moeten worden uitgewerkt, hetgeen o.a. kan leiden tot instelling van een promotie-platform. De commissie stelt voor om in dit promotieplan de volgende punten nader uit te werken:

- Ontwikkeling van enkele centrale "boodschappen" die gemakkelijk kunnen worden overgenomen door de instellingen zelf in hun eigen campagnes. Met een apart promotiefonds kunnen promotionele acties van de verschillende kunstinstellingen worden versterkt.
- Ontwikkeling van instellingoverschrijdende campagnes, bij voorkeur in samenwerking met bijv. de gezamenlijke festivals of gezamenlijke Utrechtse galeries.
- Haalbaarheidsonderzoek m.b.t. een gezamenlijke promotie van het reguliere Utrechtse kunstaanbod
- Een gratis Utrechtse Uitkrant voor stad en regio
- Een bureau voor publieksinformatie
- Intensieve samenwerking met lokale omroep/kabelnet t.b.v. informatie en reserveringen
- Stimulerende maatregelen voor kunstinstellingen om de stadsbevolking in haar volle breedte te bereiken.

4.8. De betrokkenheid vergroten

Tenslotte meent de commissie dat nog in de loop van 1994 een tweetal vervolgstappen moeten worden gezet:

- Een aantal bijeenkomsten met het veld, met de bestuurders en met het bedrijfsleven organiseren,
- Idem met het publiek, waarbij de bezoekers en de geïnteresseerden centraal staan,

5. Afsluiting

In de inleiding heeft de commissie reeds aangegeven te hebben vastgesteld dat het Utrechtse kunstleven behoefte heeft aan concrete stappen binnen het gemeentelijke kunstbeleid in de aankomende vier jaar. De commissie hoopt dan ook dat de uitwerking van haar advies tot een KunstACTIEplan 1994-1997 nog in 1994 kan worden afgerond en kan worden vertaald in concrete activiteiten. De commissie meent dat Utrecht, na het verschijnen van diverse goede voorbereidende nota's, hieraan inmiddels toe is. De commissie staat na aanbieding van haar rapport aan de Wethouder Culturele Zaken de volgende planning voor ogen:

1994

maart-april	Openbare gesprekken met kunstwereld, politiek en bedrijfsleven
	Verkennde bespreking in de Raadscommissie
maart-april-mei	Doorrekening van de verschillende plannen ten behoeve van begrotingsbehandeling.
maart-augustus	Uitwerking van de aanbevelingen tot een concept KunstACTIEplan
augustus-oktober	Bespreking met het veld en politieke besluitvorming

1994-1995

Uitvoering van het KunstACTIEplan
Voorbereidingen voor onderhandelingen ten behoeve van het derde Rijks-Kunstenplan

6. Samenvatting

De Adviescommissie Kunstnota, ingesteld door de Wethouder Culturele Zaken, heeft besloten zich te bepalen tot een advies op hoofdlijnen, bestaande uit enkele strategische aanbevelingen en een actieprogramma. De commissie pleit voor concrete uitwerking van het actieprogramma tot een KunstACTIEplan 1994-1997 en waarschuwt voor een langdurig proces t.b.v. een uitputtende Kunstnota.

De ratio van kunstbeleid ligt primair in de kunst en kunstontwikkeling, maar economische en maatschappelijke ontwikkelingen kunnen mede inspiratiebron voor kunstbeleid zijn. Daarbij is er de noodzaak om, in verband met de terugtrekkende Rijksoverheid, op stedelijk niveau actiever te worden. De mogelijkheden die in Utrecht voorhanden zijn, duiden in potentie op voldoende bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak voor versterking van het kunstbeleid.

Er zijn in Utrecht kansen voorhanden. Er is een groot publiekspotentieel: in een straal van 25 kilometer wonen 1 miljoen mensen. In de kunstsector hebben zich belangrijke podia ontwikkeld en spraakmakende festivals hebben de omvang en diversiteit van het kunstleven veelvoudigd.

De stad bevindt zich op een interessant en uitdagend scharnierpunt: zij heeft de kans economische ontplooiing te verbinden met versterking van de stad als leefgemeenschap en cultureel centrum. Als groot podium voor de "levende" kunsten, kan Utrecht uitgroeien tot een van de herkenbare stedelijke centra van Nederland. Dit brengt wel aanzienlijke financiële consequenties met zich mee.

In en rond de huidige Utrechtse kunstsector signaleert de commissie opvallende aspecten:

- De drie gemeentelijke diensten nemen een opvallende positie in het kunstleven in, maar opereren met te kleine programmeringsbudgetten of kampen met een gebrek aan effectief te gebruiken ruimte.
- Utrecht is geen standplaats voor (Rijksgesubsidieerde) gezelschappen of productiecentra. Vanuit het kunstenveld zelf ontwikkelen zich nieuwe initiatieven die de aandacht van het Rijk verkrijgen.
- Vier festivals spelen een prominente rol bij de ontwikkeling van het Utrechtse culturele klimaat, maar ontberen continuïteit.
- De Gemeente hanteert geen evaluatiebeleid en heeft geen formele methodes ontwikkeld om toetsend en/of corrigerend op te treden.
- Er bestaat in het Utrechtse eerder behoefte aan uitbouw van de bestaande organisaties dan aan een veelheid van nieuwe initiatieven. Specifieke lacunes, waarvoor wel nieuw beleid dient te worden ontwikkeld doen zich voor in de hedendaagse muziek (geen eigen podium) en architectuur (geen actief en geïntegreerd beleid). Ook heeft Utrecht een ontmoetingsplek waar kunst, politiek, stadsbestuur en zakenleven elkaar ontmoeten.
- Literatuur en film hebben een Utrechtse traditie, maar leiden een sluimerend bestaan. Lokale televisie heeft nauwelijks gezicht.
- Utrecht herbergt een groot en jong publiek.
- Ervaren kunstenaars en kunstorganisatoren verlieten de stad in vroeger tijd veelvuldig. Nu vinden zij emplooi. Dat verhoogt de (organisatorische) kwaliteit van de Utrechtse kunst.
- Het Utrechtse bedrijfsleven tekent eerder individueel dan collectief in op ondersteuning van het plaatselijke kunstleven en zoekt zijn projecten eerder in Amsterdam.
- Rasa en Stut nemen, elk in hun eigen werkveld, bijzondere posities in.
- Utrecht mist gebundelde informatievoorziening en dienstverlening aan het publiek.

Tot slot:

- Binnen de financiële situatie van het Utrechtse kunstleven doen zich knelpunten voor: Er is weinig Rijkssubsidie, de gemeentelijke diensten drukken zwaar op de beperkte kunstbegroting, bezuinigingen hebben vooral aanslag gepleegd op programma-middelen.

Utrecht komt met een gemiddelde besteding in de kunsten van f 138,- per inwoner redelijk mee ten opzichte van steden als Rotterdam en Den Haag, echter het geringe aantal inwoners in de stad levert een te laag budget op.

Ten aanzien van het te voeren kunstbeleid, brengt de commissie een zevental strategische aandachtspunten onder de aandacht:

Produktie stimuleren ten behoeve van een levendig en vitaal kunstklimaat

Relaties regio, Randstad en Rijk versterken omwille van betere samenwerking, publieksbereik en positionering.

Organische ontwikkeling ten behoeve van 'eigen kweek' in de stad met hulp van hoogstaand kunstonderwijs en impulsen van buitenaf; organisatie-ontwikkeling middels heldere taakverdeling tussen bestuur en kunstenveld, initiërend, betrokken en tot samenhang leidend beleid van het gemeentebestuur.

Festivals als aanjagers gebruiken voor kunst- en stadspromotie-ontwikkeling

Impulsen geven voor investering middels het verhogen van het kunstbudget; innovatie met hulp van de Universiteit en de Hogescholen.

Engagement bevorderen door betrekken van potentiële partners (o.a. bedrijfsleven) en publiek bij de Utrechtse kunst; stadsbestuur, zowel als de diverse gemeentelijke afdelingen en diensten dienen open en positief naar de kunsten te opereren.

Leidning geven en geen lijdzaamheid tonen, door trots, kritisch en uitdagend met de kunsten om te gaan.

Profiel geven, middels onderscheidend management van gezichtsbepalende kunstenaars en managers, professionele promotie en projectontwikkeling waarin cultuurbeleid en stadsmarketing samengaan.

Utrecht moet zich niet begeven op het pad van "veel geschreeuw en weinig wol". De stad moet bieden wat ze belooft en zich afficheren als de stad van de menselijke maat.

De strategische noties worden vertaald in een 4-jarig KunstACTIEplan, waarvan de nadere uitwerking nog in 1994 basis kan vormen voor het kunstbeleid van het nieuwe College van B&W.

De commissie adviseert de uitwerking van:

Een budgetplan dat bestaat uit de onderdelen:

- Verbetering van bestaande accommodaties, versterking van organisatie en verhoging van activiteitenmiddelen.
- Verkrijgen van co-financiering met andere overheden.
- Instellen van een begeleidingscommissie die versterking van Utrechtse kunstbudgetten vanuit externe middelen nastreeft.
- Instellen van programmafondsen en samenwerking met landelijke kunstfondsen.

Planvorming moet leiden tot een gemiddelde bijdrage van f 204,- per inwoner aan de Utrechtse kunst in 1998. Hiermee is een totaalbedrag gemoeid van 9 miljoen gulden extra, ten laste van de diverse overheden.

Een productieplan met als onderdelen:

- Visie op ontwikkeling van de twee Utrechtse theaterwerkplaatsen PaardenKathedraal en Festival a/d Werf (Utrechtse School), met daaraan gekoppeld mogelijkheid tot vergroten van producerend vermogen van de twee.
- Onderzoek naar het al dan niet in samenwerking met Springdance te komen tot een Utrechtse danswerkplaats.

- Onderzoek naar mogelijkheden en/of mogelijkheden voor een 'eigen' Utrechts (muziek)theatergezelschap of dansgroep.
- Versterking van de productiefaciliteiten/middelen voor muziek met specifieke aandacht voor bestaande Utrechtse ensembles
- Meldingssysteem voor beschikbare gemeentelijke gebouwen ten behoeve van atelier- en werkruimte voor beeldend kunstenaars,
- Onderzoek naar uitbouw van lokale televisie, ook en vooral op cultureel en educatief gebied.

Een vierjarenplan voor de podia:

In de sector Theater:

- Gezien de overvolle programmering van de Stadsschouwburg dient onderzocht te worden of het specifiek amusements-aanbod een plaats kan krijgen in een nieuw (met particulier geld) te bouwen "amusementstheater". Aangaande de Middentheater-discussie pleit de commissie voor het allereerst ruimte geven aan de twee bestaande producerende instellingen PaardenKathedraal en Festival a/d Werf. Op basis van beider te toetsen ambities zal na vier jaar worden bezien in hoeverre de Middentheater-gedachten nog actueel zijn.

In de sector Muziek:

- De plannen voor de bouw van een nieuwe middelgrote muziekzaal in Muziekcentrum Vredenburg, zoals nu in het Utrecht City Project zijn opgenomen, dienen zo snel mogelijk te worden gerealiseerd; de vrijkomende, nu kleine zaal, moet podium worden voor hedendaagse muziek. Tot die tijd moet gezocht worden naar een tijdelijk oplossing voor hedendaagse muziek.

Een festival/ontwikkelingsplan:

Om de positie van de Utrechtse festivals in, en ten behoeve van de stad te versterken moet worden gewerkt aan een plan voor vergroting van onder andere produktiemiddelen, immateriële steun van gemeentelijke diensten, versterkingen op organisatorisch niveau en opzetten van een gezamenlijk informatie- en reserveringsbureau.

Een plan voor architectuur en vormgeving

De rol van architectuur en vormgeving in de stad moet worden vergroot. Het Utrecht City Project biedt een uitgelezen aanzet tot het vormen van een architectuurbeleid. Kunst in de openbare ruimte dient in dit plan te worden opgenomen.

Een organisatieplan:

Versterken van de organisatie van de kunsten verdient grote aandacht. Meerjarige samenwerkingsprojecten tussen de verschillende kunstinstellingen moeten worden opgezet, het overleg in de kunstsector moet worden geïntensiveerd, middels een in te stellen "kunstcode" moeten alle gemeentelijke diensten het belang van materiële en immateriële ondersteuning aan het kunstleven inzien.

Een promotieplan:

Gewerkt moet worden aan een haalbaarheidsonderzoek naar een "instellings-overschrijdende" campagne-ontwikkeling ten behoeve van het gezamenlijke Utrechtse kunstaanbod.

Tot slot:

De dienst Culturele Zaken wordt gezien als eerste verantwoordelijke voor de hiervoor beschreven planvorming. Deze taak is groot en zwaar. De commissie dringt aan op het beschikbaar stellen van extra geld om bij noodzaak deskundigen van buiten aan te trekken.

De commissie adviseert nog in 1994 bijeenkomsten te organiseren met het kunstenveld, de bestuurders en met het bedrijfsleven te organiseren. Idem met het publiek.